Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 11ης Ιουνίου 2020*

«Προδικαστική παραπομπή – Διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας – Οδηγία 92/43/ΕΟΚ – Άρθρο 12, παράγραφος 1 – Καθεστώς αυστηρής προστασίας των ζωικών ειδών – Παράρτημα IV – Canis lupus (λύκος) – Άρθρο 16, παράγραφος 1 – Περιοχή φυσικής κατανομής – Σύλληψη και μεταφορά δείγματος άγριου ζώου του είδους canis lupus – Δημόσια ασφάλεια»

Στην υπόθεση C-88/19,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Judecătoria Zărnești (πρωτοβάθμιο ποινικό δικαστήριο του Zărnești, Ρουμανία) με απόφαση της 15ης Νοεμβρίου 2018, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 7 Φεβρουαρίου 2019, στο πλαίσιο της δίκης

Alianța pentru combaterea abuzurilor

κατά

TM,

UN,

Direcția pentru Monitorizarea și Protecția Animalelor (DMPA),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Arabadjiev (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, P. G. Xuereb και T. von Danwitz, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Alianța pentru combaterea abuzurilor, εκπροσωπούμενη από τους C. Dumitriu και C. Feher,

– η Ρουμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη αρχικώς από τις E. Gane και L. Lițu, καθώς και τον C.-R. Canțăr, στη συνέχεια από τις E. Gane και L. Lițu,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ρουμανική.

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους G.-D. Balan και C. Hermes,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 13ης Φεβρουαρίου 2020,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 12, παράγραφος 1, και του άρθρου 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ 1992, L 206, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2013/17/ΕΕ, της 13ης Μαΐου 2013 (ΕΕ 2013, L 158, σ. 193) (στο εξής: οδηγία για τους οικοτόπους).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ, αφενός, της Alianța pentru combaterea abuzurilor (ένωσης για την καταπολέμηση της κακομεταχείρισης) και, αφετέρου, του TM, μέλους της Direcția pentru Monitorizarea și Protecția Animalelor (στο εξής: DMPA), ένωσης προστασίας των ζώων, της UN, κτηνιάτρου, και της ίδιας της DMPA, σχετικά με τη σύλληψη και τη μεταφορά, υπό ακατάλληλες συνθήκες, δείγματος άγριου ζώου που ανήκει στο είδος canis lupus (λύκος).

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Το άρθρο 1 της οδηγίας για τους οικοτόπους, με τίτλο «Ορισμοί», ορίζει τα ακόλουθα:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας νοούνται ως:

[…]

β) “φυσικοί οικότοποι”: οι χερσαίες περιοχές ή υγρότοποι που διακρίνονται χάριν στα βιολογικά και μη βιολογικά γεωγραφικά χαρακτηριστικά τους, είτε είναι εξ ολοκλήρου φυσικές είτε ημιφυσικές·

[…]

στ) “οικότοπος ενός είδους”: περιβάλλον οριζόμενο από βιολογικούς και μη βιολογικούς χαρακτηριστικούς παράγοντες, στο οποίο ζει το είδος σε ένα από τα στάδια του βιολογικού του κύκλου·

[…]

ια) “τόπος κοινοτικής σημασίας”: […]

Για τα ζωικά είδη που καταλαμβάνουν εκτεταμένα εδάφη, οι τόποι κοινοτικής σημασίας αντιστοιχούν στις τοποθεσίες, μέσα στην περιοχή της φυσικής κατανομής των ειδών αυτών, οι οποίες παρουσιάζουν τα ουσιώδη για τη ζωή και αναπαραγωγή τους φυσικά ή βιολογικά στοιχεία·

[…]».

4 Το άρθρο 2 της οδηγίας αυτής έχει ως εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία σκοπό έχει να συμβάλει στην προστασία της βιολογικής ποικιλομορφίας, μέσω της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας χλωρίδας και πανίδας στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών όπου εφαρμόζεται η Συνθήκη.

2. Τα μέτρα τα οποία λαμβάνονται σύμφωνα με την παρούσα οδηγία αποσκοπούν στη διασφάλιση της διατήρησης ή της αποκατάστασης σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των φυσικών οικοτόπων και των άγριων ειδών χλωρίδας και πανίδας κοινοτικού ενδιαφέροντος.

3. Κατά τη λήψη μέτρων σύμφωνα με την παρούσα οδηγία, λαμβάνονται υπόψη οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και οι περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες.»

5 Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας:

«Κάθε κράτος μέλος, βασιζόμενο στα κριτήρια που ορίζονται στο παράρτημα ΙΙΙ (στάδιο 1) και στις σχετικές επιστημονικές πληροφορίες, προτείνει έναν κατάλογο τόπων, όπου υποδεικνύεται ποιοι τύποι φυσικών οικοτόπων από τους αναφερόμενους στο παράρτημα Ι και ποια τοπικά είδη από τα απαριθμούμενα στο παράρτημα ΙΙ, απαντώνται στους εν λόγω τόπους. Για τα ζωικά είδη που καταλαμβάνουν εκτεταμένες εκτάσεις, οι εν λόγω τόποι συμπίπτουν με τους τόπους, τους περιλαμβανομένους στην περιοχή της φυσικής κατανομής αυτών των ειδών, οι οποίοι παρουσιάζουν τα ουσιώδη φυσικά ή βιολογικά στοιχεία για τη ζωή ή την αναπαραγωγή τους. […]»

6 Το άρθρο 12, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να θεσπισθεί ένα καθεστώς αυστηρής προστασίας των ζωικών ειδών που αναφέρονται στο σημείο α) του παραρτήματος IV, στην περιοχή φυσικής κατανομής τους, που να απαγορεύει:

α) κάθε μορφή σύλληψης ή θανάτωσης, εκ προθέσεως, δειγμάτων αυτών των ειδών λαμβανομένων στη φύση·

β) να παρενοχλούνται εκ προθέσεως τα εν λόγω είδη, ιδίως κατά την περίοδο αναπαραγωγής, την περίοδο κατά την οποία τα νεογνά εξαρτώνται από τη μητέρα, τη χειμερία νάρκη και τη μετανάστευση·

γ) την εκ προθέσεως καταστροφή ή τη συλλογή των αυγών στο φυσικό περιβάλλον·

δ) τη βλάβη ή καταστροφή των τόπων αναπαραγωγής ή των τόπων ανάπαυσης.»

7 Το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας για τους οικοτόπους προβλέπει τα ακόλουθα:

«Τα κράτη μέλη, υπό τον όρο ότι δεν υπάρχει άλλη αποτελεσματική λύση και ότι η παρέκκλιση δεν παραβλάπτει τη διατήρηση, σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των πληθυσμών των συγκεκριμένων ειδών στην περιοχή της φυσικής του κατανομής, μπορούν να παρεκκλίνουν από τις διατάξεις των άρθρων 12, 13, 14 και 15 στοιχεία α) και β):

α) για να προστατεύσουν την άγρια πανίδα και χλωρίδα και να διατηρήσουν τους φυσικούς οικοτόπους·

β) για να προλάβουν σοβαρές ζημίες, ιδίως των καλλιεργειών, της κτηνοτροφίας, των δασών, των πληθυσμών ιχθύων και των υδάτων και ιδιοκτησιών άλλης μορφής·

γ) για λόγους δημόσιας υγείας και ασφαλείας ή για άλλους επιτακτικούς λόγους προέχοντος δημοσίου συμφέροντος, συμπεριλαμβανομένων τυχόν λόγων κοινωνικού ή οικονομικού χαρακτήρα και ευεργετικών συνεπειών πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον·

δ) για εκπαιδευτικούς και ερευνητικούς λόγους, για λόγους αποκατάστασης πληθυσμών και επανεισαγωγής των εν λόγω ειδών και για επιχειρήσεις αναπαραγωγής που απαιτούνται για τους σκοπούς αυτούς, συμπεριλαμβανομένης της τεχνητής αναπαραγωγής των φυτών·

ε) για να επιτρέψουν, υπό όρους αυστηρά ελεγχόμενους, την επιλεκτική και ποσοτικά περιορισμένη σύλληψη ή κράτηση περιορισμένου αριθμού, προσδιορισμένου από τις αρμόδιες εθνικές αρχές, μερικών δειγμάτων των ειδών που αναφέρει το παράρτημα IV.»

8 Στα ζωικά ειδών «κοινοτικού ενδιαφέροντος που απαιτούν αυστηρή προστασία», των οποίων κατάλογος παρατίθεται στο παράρτημα IV, στοιχείο α′, της οδηγίας αυτής (στο εξής: προστατευόμενα ζωικά είδη), περιλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, ο canis lupus [λύκος].

Το ρουμανικό δίκαιο

9 Το άρθρο 33 του ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2007 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice (επείγοντος κυβερνητικού διατάγματος 57/2007 για τη ρύθμιση των φυσικών ζωνών διατήρησης, καθώς και για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και της άγριας πανίδας και χλωρίδας), ως είχε κατά τον χρόνο της διαφοράς της κύριας δίκης (στο εξής: OUG 57/2007), ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Όσον αφορά τα άγρια είδη χερσαίων και υδρόβιων φυτών και ζώων, καθώς και φυτών και ζώων του υπεδάφους, τα οποία μνημονεύονται στα παραρτήματα 4A και 4B, με εξαίρεση τα είδη πτηνών που ζουν που ζουν εντός ή εκτός των φυσικών ζωνών διατήρησης, απαγορεύεται:

a) κάθε μορφή συλλογής, σύλληψης, θανάτωσης, καταστροφής ή τραυματισμού δειγμάτων τα οποία ευρίσκονται στον φυσικό οικότοπό τους, σε οποιοδήποτε στάδιο του κύκλου ζωής τους·

b) η εκ προθέσεως παρενόχληση κατά την περίοδο αναπαραγωγής, ανάπτυξης, χειμερίας νάρκης και μετανάστευσης·

[…]

f) η κατοχή, η μεταφορά, η πώληση ή η ανταλλαγή για οποιονδήποτε σκοπό, καθώς και η προσφορά προς ανταλλαγή ή προς πώληση των λαμβανόμενων από τον φυσικό οικότοπό τους δειγμάτων, σε οποιοδήποτε στάδιο του βιολογικού κύκλου τους.

[…]

10 Το άρθρο 38 του OUG 57/2007 ορίζει τα εξής:

«1. Με εξαίρεση τις διατάξεις του άρθρου 33, παράγραφοι 1 έως 4, και του άρθρου 37, παράγραφος 1, η αρμόδια για την προστασία του περιβάλλοντος κεντρική δημόσια αρχή προβλέπει κατ' έτος παρεκκλίσεις, κάθε φορά που απαιτείται, υπό την προϋπόθεση ότι δεν υπάρχει άλλη αποδεκτή λύση και ότι τα εισάγοντα παρεκκλίσεις μέτρα δεν λαμβάνονται σε βάρος της διατηρήσεως των πληθυσμών των οικείων ειδών σε ικανοποιητική κατάσταση διατηρήσεως στο φυσικό τους περιβάλλον και μόνο στις ακόλουθες περιπτώσεις:

[…]

c) προς διασφάλιση της υγείας και της δημόσια ασφάλειας και, σε περίπτωση άλλων ειδών ζώων πέραν των πτηνών, και για άλλους λόγους προέχοντος δημοσίου συμφέροντος, συμπεριλαμβανομένων τυχόν λόγων κοινωνικού ή οικονομικού χαρακτήρα, όταν τούτο έχει ευεργετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον·

[…]

2. Οι παρεκκλίσεις θεσπίζονται με απόφαση του διευθυντή της κεντρικής δημόσιας αρχής για την προστασία του περιβάλλοντος και των δασών, κατόπιν γνωμοδότησης της Ρουμανικής Ακαδημίας.

[…]

2^2. Η διαδικασία προβλέψεως παρεκκλίσεων εγκρίνεται με απόφαση της αρμόδιας για την προστασία του περιβάλλοντος και των δασών κεντρικής δημόσιας αρχής.

2^3. Οι παρεκκλίσεις τις οποίες προβλέπει η παράγραφος 2^1 ορίζουν ειδικότερα τα ακόλουθα στοιχεία:

a) τα είδη που αποτελούν αντικείμενο παρεκκλίσεων·

b) τα επιτρεπόμενα μέσα, εγκαταστάσεις ή μεθόδους συλλήψεως ή θανατώσεως·

c) τις συνθήκες κινδύνου και τις χρονικές και τοπικές περιστάσεις υπό τις οποίες οι παρεκκλίσεις μπορούν να εφαρμοσθούν·

d) την αρχή η οποία είναι αρμόδια να δηλώσει ότι πληρούνται οι απαραίτητες προϋποθέσεις και να αποφασίσει ποια μέσα, εγκαταστάσεις ή μέθοδοι μπορούν να χρησιμοποιηθούν, σε ποια όρια και από ποια πρόσωπα·

e) τους ελέγχους που πρέπει να διεξάγονται.

[…]»

11 Κατά το άρθρο 52 του OUG 57/2007:

«Οι κατωτέρω πράξεις συνιστούν ποινικά αδικήματα, τα οποία τιμωρούνται με ποινή φυλακίσεως τριών μηνών μέχρις ενός έτους ή με χρηματική ποινή:

[…]

d) η μη τήρηση των διατάξεων του άρθρου 33, παράγραφοι 1 και 2».

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

12 Το Șimon (Ρουμανία), χωριό του Δήμου Bran στο διοικητικό διαμέρισμα Brașov, βρίσκεται ένα περίπου χιλιόμετρο ανατολικά των ορίων της περιοχής Bucegi, την οποία η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, προτάσει της Ρουμανίας, έχει περιλάβει στον κατάλογο των τόπων κοινοτικής σημασίας υπό τον κωδικό ROSCI0013. Ένας περαιτέρω τέτοιος τόπος, ο τόπος Munții Făgăraș (με κωδικό ROSCI0122), βρίσκεται σε απόσταση περίπου οκτώ χιλιομέτρων δυτικά του χωριού. Στους δύο αυτούς τόπους, καταγράφεται η παρουσία λύκων στα σχετικά τυποποιημένα έντυπα δελτία δεδομένων.

13 Στις 6 Νοεμβρίου 2016, και ώρα περίπου 19.00, το προσωπικό της DMPA και η UN, ως κτηνίατρος, μετέβησαν στο Șimon, με επικεφαλής τον TM, με σκοπό τη σύλληψη και μετεγκατάσταση λύκου ο οποίος βρισκόταν επί ημέρες σε μέρος όπου διέμενε κάτοικος του χωριού, παίζοντας και

διατρεφόμενος μαζί με τους σκύλους του κατοίκου αυτού. Ο εν λόγω λύκος, αφού δέχθηκε υποδόριο βλήμα με δόση αναισθητικού κτηνιατρικής χρήσεως, καταδιώχθηκε, συνελήφθη και, στη συνέχεια, μεταφέρθηκε ανασηκωνόμενος από την ουρά και το δέρμα του αυχένα σε όχημα που βρισκόταν σε μικρή σχετικά απόσταση, και, εν συνεχεία, τοποθετήθηκε σε κλουβί μεταφοράς σκύλων.

14 Το προσωπικό της DMPA οργάνωσε τη μεταφορά του συλληφθέντος με τον τρόπο αυτό λύκου στο φυσικό καταφύγιο αρκούδων Libearty του Zărnești (Ρουμανία), όπου βρίσκεται επίσης περίφρακτη έκταση προοριζόμενη για λύκους που προέρχονται από μη συμμορφούμενους προς τους ισχύοντες κανόνες ζωολογικούς κήπους. Εντούτοις, κατά τη μεταφορά, ο λύκος κατόρθωσε να ανοίξει το κλουβί του και να διαφύγει στο γειτονικό δάσος.

15 Στις 9 Μαΐου 2017 η ένωση «Alianța pentru combaterea abuzurilor» υπέβαλε μήνυση κατά του TM, της UN και της DMPA, καθώς και κατά άλλων προσώπων που εργάζονταν για την τελευταία, για ποινικά αδικήματα που συνδέονται με τη σύλληψη και τη μεταφορά λύκου υπό μη προσήκουσες συνθήκες. Από την ως άνω μήνυση προκύπτει ότι δεν είχε ζητηθεί άδεια για τη σύλληψη και τη μεταφορά του λύκου.

16 Το Judecătoria Zărnești (πρωτοβάθμιο ποινικό δικαστήριο του Zărnești, Ρουμανία) διερωτάται σε ποιο βαθμό μπορεί να πραγματοποιείται, ενώ δεν υφίσταται παρέκκλιση στηριζόμενη στο άρθρο 16 της οδηγίας για τους οικοτόπους, η σύλληψη ή η θανάτωση εκ προθέσεως άγριων δειγμάτων του είδους canis lupus, όταν τα ζώα αυτά εμφανίζονται στις παρυφές κατοικημένων περιοχών ή εισέρχονται στην περιφέρεια ενός δήμου, ή αν απαιτείται οπωσδήποτε πρόβλεψη παρεκκλίσεως όσον αφορά κάθε άγριο δείγμα που κυκλοφορεί ελεύθερο στη φύση, ανεξάρτητα από το αν αυτό έχει εισέλθει στην περιφέρεια ενός δήμου.

17 Το ως άνω δικαστήριο επισημαίνει ότι ο κύριος σκοπός της οδηγίας για τους οικοτόπους, που είναι «να ευνοήσει τη διατήρηση της βιοποικιλότητας λαμβάνοντας συγχρόνως υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και περιφερειακές απαιτήσεις», «συμβάλλ[οντας] στον γενικό στόχο μιας διαρκούς ανάπτυξης», δικαιολογείται πλήρως όταν προστατευόμενα ζώα εγκαταλείπουν τον φυσικό τους οικότοπο. Εντούτοις, το αποτέλεσμα μιας στενής ερμηνείας των διατάξεων της οδηγίας αυτής θα μπορούσε να ήταν να μην έχει το κράτος καμία υποχρέωση όταν τα ζώα αυτά έχουν εγκαταλείψει τον φυσικό τους οικότοπο, πράγμα το οποίο θα ήταν αντίθετο προς τον σκοπό που επιδιώκει η εν λόγω κανονιστική πράξη.

18 Το ως άνω δικαστήριο αναφέρεται, ειδικότερα, στην παρέκκλιση από τους κανόνες περί προστασίας των απειλούμενων ειδών, που προβλέπεται στο άρθρο 16, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, της οδηγίας για τους οικοτόπους, κατά την οποία η έννοια της «δημόσιας ασφάλειας» συνδέεται στενά με τις καταστάσεις στις οποίες ζώα που ανήκουν σε απειλούμενα είδη ευρίσκονται εκτός του φυσικού τους οικοτόπου.

19 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Judecătoria Zărnești (πρωτοβάθμιο ποινικό δικαστήριο του Zărnești) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 16 της οδηγίας [για τους οικοτόπους] την έννοια ότι επιβάλλει στα κράτη μέλη να θεσπίζουν παρεκκλίσεις από τα άρθρα 12, 13, 14 και 15, στοιχεία α′ και β′, και στις περιπτώσεις στις οποίες τα ζώα που ανήκουν στα απειλούμενα είδη εγκαταλείπουν τον φυσικό τους οικότοπο και ευρίσκονται πλησίον αυτού ή εντελώς εκτός αυτού;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

20 Με το προδικαστικό ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', και το άρθρο 16 της οδηγίας για τους οικοτόπους έχουν την έννοια ότι η σύλληψη και η μεταφορά δείγματος προστατευόμενου ζωικού είδους, όπως ο λύκος, στις παρυφές μιας κατοικημένης περιοχής ή εντός μιας τέτοιας περιοχής καλύπτονται από την απαγόρευση που προβλέπεται στο πρώτο από τα άρθρα αυτά, όταν η αρμόδια εθνική αρχή δεν έχει προβλέψει παρέκκλιση δυνάμει του δευτέρου από τα ως άνω άρθρα.

21 Εισαγωγικώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας για τους οικοτόπους, η οδηγία αυτή έχει ως σκοπό να συμβάλει στην προστασία της βιολογικής ποικιλομορφίας, μέσω της διατηρήσεως των φυσικών οικοτόπων και της άγριας χλωρίδας και πανίδας στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών. Ακόμη, κατά το άρθρο 2, παράγραφοι 2 και 3, της εν λόγω οδηγίας, τα μέτρα που λαμβάνονται δυνάμει αυτής αποσκοπούν στη διασφάλιση της διατηρήσεως ή της αποκαταστάσεως σε ικανοποιητική κατάσταση διατηρήσεως των φυσικών οικοτόπων και των άγριων ειδών χλωρίδας και πανίδας που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την Ευρωπαϊκή Ένωση, και λαμβάνουν υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και τις περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες.

22 Το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας για τους οικοτόπους επιβάλλει στα κράτη μέλη να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να θεσπισθεί ένα καθεστώς αυστηρής προστασίας των προστατευόμενων ζωικών ειδών, στην περιοχή φυσικής κατανομής τους, απαγορευομένης κάθε μορφής σύλληψης ή θανάτωσης εκ προθέσεως δειγμάτων αυτών των ειδών λαμβανομένων στη φύση.

23 Η τήρηση της ως άνω διατάξεως από τα κράτη μέλη συνεπάγεται την υποχρέωσή τους όχι μόνο να θεσπίσουν πλήρες νομοθετικό πλαίσιο, αλλά και να λάβουν συγκεκριμένα και ειδικά μέτρα προστασίας. Ομοίως, το ως άνω αυστηρό σύστημα προστασίας προϋποθέτει τη λήψη συνεπών και συντονισμένων μέτρων προληπτικού χαρακτήρα. Ένα τέτοιο καθεστώς αυστηρής προστασίας πρέπει, επομένως, να παρέχει τη δυνατότητα να αποφεύγεται πράγματι η εκ προθέσεως σύλληψη ή θανάτωση στη φύση δειγμάτων των προστατευόμενων ζωικών ειδών [πρβλ. αποφάσεις της 17ης Απριλίου 2018, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Δάσος της Białowieża), C-441/17, EU:C:2018:255, σκέψη 231 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 10ης Οκτωβρίου 2019, Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola, C-674/17, EU:C:2019:851, σκέψη 27].

24 Μολονότι το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας περί οικοτόπων επιτρέπει στα κράτη μέλη να παρεκκλίνουν από τις διατάξεις των άρθρων 12 έως 14 και του άρθρου 15, στοιχεία α' και β', της εν λόγω οδηγίας, εντούτοις, στον βαθμό που επιτρέπει στα εν λόγω κράτη μέλη να αποφύγουν τις υποχρεώσεις που συνεπάγεται το καθεστώς αυστηρής προστασίας των φυσικών ειδών, η θεσπιζόμενη επί της βάσεως αυτής παρέκκλιση προϋποθέτει ότι δεν υπάρχει άλλη αποτελεσματική λύση και ότι η παρέκκλιση δεν παραβλάπτει τη διατήρηση των πληθυσμών των συγκεκριμένων ειδών στην περιοχή της φυσικής κατανομής τους σε ικανοποιητική κατάσταση διατηρήσεως. Οι προϋποθέσεις αυτές αφορούν το σύνολο των περιπτώσεων περί των οποίων γίνεται λόγος στο άρθρο 16, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας (απόφαση της 10ης Οκτωβρίου 2019, Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola, C-674/17, EU:C:2019:851, σκέψεις 28 και 29).

25 Πρέπει επίσης να υπογραμμιστεί ότι το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας για τους οικοτόπους, που ορίζει συγκεκριμένα και εξαντλητικά τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες τα κράτη μέλη μπορούν να παρεκκλίνουν από τα άρθρα 12 έως 14 και από το άρθρο 15, στοιχεία α' και β', αυτής, συνιστά εξαίρεση από το καθεστώς προστασίας που προβλέπει η εν λόγω οδηγία, το οποίο πρέπει να ερμηνεύεται στενά και βάσει του οποίου η αρχή που λαμβάνει τη σχετική απόφαση πρέπει να φέρει το βάρος αποδείξεως της συνδρομής των απαιτούμενων για κάθε παρέκκλιση προϋποθέσεων (απόφαση της 10ης Οκτωβρίου 2019, Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola, C-674/17, EU:C:2019:851, σκέψη 30).

26 Σημειώνεται, εξάλλου, ότι το είδος canis lupus, κοινώς καλούμενο «λύκος», περιλαμβάνεται στα προστατευόμενα από την οδηγία για τους οικοτόπους ζωικά είδη.

27 Το προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα αυτών των εισαγωγικών σκέψεων.

28 Το ως άνω δικαστήριο διερωτάται αν το καθεστώς προστασίας των απειλούμενων ειδών που προβλέπεται στο άρθρο 12 της οδηγίας για τους οικοτόπους καλύπτει μόνον το φυσικό περιβάλλον των ειδών αυτών και, κατά συνέπεια, παύει να ισχύει όταν ένα δείγμα ανήκον σε τέτοιο ζωικό είδος μεταβαίνει σε κατοικημένη περιοχή ή στις παρυφές μιας τέτοιας περιοχής. Η αίτηση του ως άνω δικαστηρίου αφορά, ως εκ τούτου, την ερμηνεία που πρέπει να δοθεί στην έννοια της «περιοχής φυσικής κατανομής» και στον όρο «στη φύση», που περιλαμβάνονται στο άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας για τους οικοτόπους, καθώς και την έκταση της σχετικής προστασίας.

29 Υπενθυμίζεται καταρχάς ότι, κατά πάγια νομολογία, για την ερμηνεία διάταξης του δικαίου της Ένωσης πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, εκτός από το γράμμα της, η όλη οικονομία της και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αυτή αποτελεί μέρος (απόφαση της 21ης Νοεμβρίου 2019, Procureur-Generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden, C-678/18, EU:C:2019:998, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

30 Όσον αφορά, πρώτον, το γράμμα του άρθρου 12 της οδηγίας για τους οικοτόπους, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι αυτό δεν περιέχει κανένα χρήσιμο στοιχείο για τη διευκρίνιση της έννοιας της «περιοχής φυσικής κατανομής» και του όρου «στη φύση».

31 Μπορεί εντούτοις να σημειωθεί ότι το άρθρο αυτό δεν στηρίζει την προστασία την οποία επιτάσσει στην έννοια του «φυσικού οικοτόπου» και ότι δεν θεσπίζει ένα καθεστώς προστασίας των δειγμάτων των προστατευόμενων ζωικών ειδών αναλόγως του τόπου, του χώρου ή του οικοτόπου στον οποίο αυτά ευρίσκονται σε δεδομένη χρονική στιγμή.

32 Όσον αφορά, δεύτερον, την όλη οικονομία του άρθρου 12 της οδηγίας για τους οικοτόπους, επισημαίνεται ότι ούτε το άρθρο 1 ούτε κάποια άλλη διάταξη της οδηγίας αυτής προσδιορίζουν την έννοια αυτή και τον ως άνω όρο. Επομένως, η έννοια της «περιοχής φυσικής κατανομής» και ο όρος «στη φύση» που περιλαμβάνονται στην παράγραφο 1 του άρθρου αυτού πρέπει να εξεταστούν υπό το πρίσμα των γειτονικών εννοιών που ορίζονται ή/και χρησιμοποιούνται στην οδηγία αυτή.

33 Επισημαίνεται, συναφώς, ότι η οδηγία για τους οικοτόπους περιλαμβάνει δύο πτυχές, οι οποίες αφορούν, αφενός, τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, μέσω ιδίως του προσδιορισμού προστατευόμενων ζωνών διατήρησης, και, αφετέρου, τη διατήρηση της άγριας πανίδας και χλωρίδας με τον προσδιορισμό προστατευόμενων ειδών.

34 Η οδηγία αυτή δεν απαιτεί, πάντως, η προστασία που προβλέπεται στο πλαίσιο της δεύτερης από τις ως άνω πτυχές να προσδιορίζεται σε σχέση με την πρώτη πτυχή και, ειδικότερα, σε συνάρτηση με τη γεωγραφική ζώνη που καλύπτεται από τις προστατευόμενες ζώνες διατήρησης ή τους φυσικούς οικοτόπους.

35 Επιπλέον, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 29 των προτάσεών της, σύμφωνα με τα άρθρα 3 έως 6 της οδηγίας για τους οικοτόπους, οι φυσικοί οικότοποι πρέπει να προστατεύονται αυτοί καθεαυτούς στο πλαίσιο των προστατευομένων ζωνών του δικτύου Natura 2000. Εντούτοις, το δίκτυο αυτό περιλαμβάνει επίσης τους «οικοτόπους ενός είδους», που ορίζονται κατά τρόπο διαφορετικό στο άρθρο 1, στοιχείο στ′, της εν λόγω οδηγίας, στους οποίους ζουν τα είδη που απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙ αυτής. Επειδή ο λύκος περιλαμβάνεται στο εν λόγω παράρτημα, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να προσδιορίζουν τις ζώνες ειδικής προστασίας για το είδος αυτό.

36 Διαπιστώνεται ότι η έννοια του «οικοτόπου ενός είδους», η οποία περιλαμβάνεται στο άρθρο 1, στοιχείο στ′, της οδηγίας για τους οικοτόπους και ορίζεται ως «περιβάλλον οριζόμενο από βιολογικούς και μη βιολογικούς χαρακτηριστικούς παράγοντες, στο οποίο ζει το είδος σε ένα από τα στάδια του βιολογικού του κύκλου», δεν αντιστοιχεί σε μια συγκεκριμένη περιοχή που καθορίζεται άπαξ και διά παντός.

37 Επιπλέον, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 42 των προτάσεών της, από τις διατάξεις της οδηγίας για τους οικοτόπους σχετικά με την προστασία των τόπων προκύπτει ότι η προστασία των ζωικών ειδών δεν μπορεί να περιορίζεται στις προστατευόμενες ζώνες διατήρησης. Οι ζώνες αυτές δεν έχουν οριοθετηθεί με σκοπό να καλύψουν το σύνολο του οικοτόπου των προστατευόμενων ειδών, τα οποία μπορούν να καταλαμβάνουν εκτεταμένες εκτάσεις. Όσον αφορά τέτοια είδη, το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας για τους οικοτόπους ορίζει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να προτείνουν έναν κατάλογο τόπων, όπου υποδεικνύεται ποιοι τύποι φυσικών οικοτόπων του παραρτήματος Ι και ποια τοπικά είδη του παραρτήματος ΙΙ απαντούν στους εν λόγω τόπους. Η διάταξη αυτή ορίζει περαιτέρω ότι, για τα ζωικά είδη που καταλαμβάνουν εκτεταμένες εκτάσεις, οι εν λόγω τόποι συμπίπτουν με τους τόπους, τους περιλαμβανόμενους στην περιοχή της φυσικής κατανομής αυτών των ειδών, οι οποίοι παρουσιάζουν τα ουσιώδη φυσικά ή βιολογικά στοιχεία για τη ζωή ή την αναπαραγωγή τους.

38 Επομένως, όσον αφορά τα προστατευόμενα ζωικά είδη τα οποία, όπως ο λύκος, καταλαμβάνουν εκτεταμένες εκτάσεις, η έννοια της «περιοχής φυσικής κατανομής» είναι ευρύτερη από τον γεωγραφικό χώρο που παρουσιάζει τα ουσιώδη φυσικά ή βιολογικά στοιχεία για τη ζωή ή την αναπαραγωγή τους. Η ως άνω περιοχή αντιστοιχεί, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 37 των προτάσεών της, στον γεωγραφικό χώρο εντός του οποίου διαβιώνει και/ή εξαπλώνεται το οικείο ζωικό είδος στο πλαίσιο της φυσικής συμπεριφοράς του.

39 Εξ αυτού συνάγεται ότι η προστασία που προβλέπεται στο άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας για τους οικοτόπους δεν περιλαμβάνει όρια ή σύνορα και, επομένως, δεν παρέχει τη δυνατότητα να θεωρηθεί ότι ένα άγριο δείγμα προστατευόμενου ζωικού είδους που ευρίσκεται πλησίον ή εντός κατοικημένων περιοχών και μετακινείται μέσω τέτοιων ζωνών ή που λαμβάνει τροφή από ανθρώπους είναι ζώο που έχει εγκαταλείψει την «περιοχή φυσικής κατανομής» του, ή ότι η «περιοχή φυσικής κατανομής» είναι ασύμβατη προς τις κατοικημένες περιοχές ή τις ανθρώπινες εγκαταστάσεις.

40 Το ίδιο συμπέρασμα απορρέει από την ανάγνωση του εγγράφου καθοδήγησης περί της αυστηρής προστασίας των ζωικών ειδών κοινοτικού ενδιαφέροντος δυνάμει της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους (τελική μορφή, Φεβρουάριος 2007), που ορίζει την «περιοχή φυσικής κατανομής» ως μια δυναμική έννοια, που δεν ταυτίζεται απολύτως με τις «ζώνες στις οποίες όντως διαβιώνουν τα οικεία είδη ή την περιοχή στην οποία ένας οικότοπος, ένα είδος ή ένα επιμέρους είδος απαντάται μονίμως».

41 Όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στα σημεία 38 και 40 των προτάσεών της, η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται επίσης από τον ορισμό που περιλαμβάνεται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο στ′, της συμβάσεως περί της διατηρήσεως των αποδημητικών ειδών που ανήκουν στην αγρία πανίδα, η οποία υπογράφηκε στη Βόννη στις 23 Ιουνίου 1979 και συνήφθη στο όνομα της Κοινότητας με την απόφαση 82/461/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 24ης Ιουνίου 1982 (ΕΕ 1982, L 210, σ. 10). Κατά τον ως άνω ορισμό, η «περιοχή κατανομής» καλύπτει το σύνολο των χερσαίων ή υδατίνων επιφανειών όπου ένα αποδημητικό είδος κατοικεί, διαμένει προσωρινά, διασχίζει ή των οποίων υπερίπταται, κατά τη συνήθη πορεία αποδημίας του. Ως εκ τούτου, ο ορισμός της έννοιας της «περιοχής κατανομής» ενός είδους λαμβάνει υπόψη τις ζώνες κάθε φύσεως τις οποίες διασχίζει το είδος αυτό.

42 Θα ήταν όμως ασυνεπές να ορίζονται με διαφορετικό τρόπο οι έννοιες της «περιοχής φυσικής κατανομής» και της «περιοχής κατανομής» που περιλαμβάνονται στις δύο αυτές πράξεις και, επομένως, να διαφέρουν τα πεδία εφαρμογής των πράξεων αυτών.

43 Κατά συνέπεια, πρέπει να γίνει δεκτό ότι από την οικονομία του άρθρου 12 της οδηγίας για τους οικοτόπους προκύπτει ότι το εδαφικό πεδίο εφαρμογής του άρθρου αυτού μπορεί να καλύπτει, όσον αφορά προστατευόμενο είδος όπως ο λύκος, ζώνες ευρισκόμενες εκτός των προστατευόμενων ζωνών διατήρησης και, ειδικότερα, να περιλαμβάνει κατοικημένες περιοχές.

44 Η χρησιμοποίηση του όρου «στη φύση», στην παράγραφο 1, στοιχεία α′ και γ′, του άρθρου 12 της οδηγίας για τους οικοτόπους, δεν κλονίζει τη διαπίστωση αυτή. Πρέπει να εκληφθεί υπό την έννοια ότι η αυστηρή προστασία των προστατευόμενων ζωικών ειδών, μέσω των απαγορεύσεων που προβλέπονται στο άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, δεν ισχύει μόνο σε συγκεκριμένους τόπους, αλλά καλύπτει όλα τα δείγματα των προστατευόμενων ζωικών ειδών που ζουν στη φύση ή σε άγρια κατάσταση και που έχουν, με τον τρόπο αυτόν, κάποια λειτουργία στα φυσικά οικοσυστήματα, χωρίς να έχουν εφαρμογή κατ' ανάγκην στα δείγματα που έχουν συλληφθεί τηρουμένης της ισχύουσας νομοθεσίας.

45 Οι ως άνω όροι δεν περιλαμβάνονται ούτε στην παράγραφο 1, στοιχείο β′, δυνάμει της οποίας τα δείγματα προστατευόμενων ζωικών ειδών δεν πρέπει να παρενοχλούνται «κατά την περίοδο αναπαραγωγής, την περίοδο κατά την οποία τα νεογνά εξαρτώνται από τη μητέρα, τη χειμερία νάρκη και τη μετανάστευση», ούτε στην παράγραφο 1, στοιχείο δ′, του ως άνω άρθρου 12. Κατά συνέπεια, είναι αναμφισβήτητο ότι οι απαγορεύσεις τις οποίες θέτει το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχεία β′ και δ′, της οδηγίας για τους οικοτόπους έχουν εφαρμογή σε όλα τα δείγματα των προστατευόμενων ζωικών ειδών, ανεξαρτήτως του τόπου όπου αυτά ευρίσκονται. Επιβάλλεται όμως η διαπίστωση ότι η σύλληψη και, κατά μείζονα λόγο, η θανάτωση δείγματος των ειδών αυτών πρέπει να λογίζονται, τουλάχιστον, ως παρενόχληση.

46 Όσον αφορά, τρίτον, τον επιδιωκόμενο από την οδηγία για τους οικοτόπους σκοπό, υπενθυμίζεται ότι τα άρθρα 12, 13 και 16 της οδηγίας αυτής αποτελούν ένα ενιαίο σύνολο κανόνων που αποσκοπούν στη διασφάλιση της προστασίας των πληθυσμών των οικείων ειδών (απόφαση της 20ής Οκτωβρίου 2005, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, C-6/04, EU:C:2005:626, σκέψη 112). Ο κοινός σκοπός των ως άνω διατάξεων συνίσταται στην εξασφάλιση αυστηρής προστασίας των προστατευόμενων ζωικών ειδών, μέσω των απαγορεύσεων που προβλέπονται στο άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, ενώ εξαιρέσεις επιτρέπονται μόνον υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπει το άρθρο 16, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, το οποίο πρέπει να ερμηνεύεται στενά (πρβλ. αποφάσεις της 10ης Μαΐου 2007, Επιτροπή κατά Αυστρίας, C-508/04, EU:C:2007:274, σκέψεις 109 έως 112, και της 15ης Μαρτίου 2012, Επιτροπή κατά Πολωνίας, C-46/11, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2012:146, σκέψη 29).

47 Το καθεστώς προστασίας που προβλέπεται στο άρθρο 12 της οδηγίας για τους οικοτόπους πρέπει επομένως να είναι ικανό να εμποδίσει πραγματικά τις προσβολές σε βάρος των προστατευόμενων ζωικών ειδών.

48 Δεν θα ήταν όμως σύμφωνο προς τον σκοπό αυτό να στερούνται συστηματικά προστασίας τα δείγματα προστατευόμενων ζωικών ειδών όταν η «περιοχή φυσικής κατανομής» τους εκτείνεται σε κατοικημένες περιοχές.

49 Αντιθέτως, η ερμηνεία κατά την οποία η «περιοχή φυσικής κατανομής» των ειδών αυτών, που μνημονεύεται στο άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας για τους οικοτόπους, περιλαμβάνει επίσης ζώνες ευρισκόμενες εκτός των προστατευόμενων ζωνών διατήρησης και κατά την οποία η απορρέουσα εξ αυτής προστασία δεν περιορίζεται, επομένως, στους εν λόγω τόπους είναι ικανή διασφαλίσει την επίτευξη του σκοπού που συνίσταται στην απαγόρευση θανάτωσης ή σύλληψης δειγμάτων προστατευόμενων ζωικών ειδών. Πράγματι, επιβάλλεται όχι μόνον η προστασία των ειδών αυτών εντός ορισμένων, αυστηρά καθοριζόμενων, τόπων αλλά και η προστασία δειγμάτων των ειδών αυτών που διαβιώνουν στη φύση ή σε άγρια κατάσταση και που έχουν, ως εκ τούτου, μια λειτουργία στα φυσικά οικοσυστήματα.

50 Όπως επισήμανε η Επιτροπή, σε πολλές περιοχές της Ένωσης, οι λύκοι ζουν σε ζώνες στις οποίες είναι εγκατεστημένοι άνθρωποι, σε άμεση γειτνίαση με κατοικημένες περιοχές. Η εγκατάσταση ανθρώπων στις εν λόγω περιοχές επέφερε επίσης μια μερική προσαρμογή των λύκων στις νέες αυτές συνθήκες. Όπως προκύπτει από την ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφία, η ανάπτυξη υποδομών, η παράνομη εκμετάλλευση των δασών, οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις και ορισμένες βιομηχανικές δραστηριότητες συνέτειναν στην άσκηση πιέσεως στους πληθυσμούς των λύκων και στους οικοτόπους τους. Από την ως άνω δικογραφία προκύπτει επίσης ότι τα επίμαχα στην κύρια δίκη πραγματικά περιστατικά έλαβαν χώρα στο Șimon, χωριό ευρισκόμενο μεταξύ δύο μεγάλων προστατευόμενων ζωνών διατήρησης στις οποίες διαβιώνουν πληθυσμοί λύκων, οπότε είναι πιθανή η μετακίνηση των λύκων μεταξύ των τόπων αυτών.

51 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι το να ερμηνεύονται η έννοια της «περιοχής φυσικής κατανομής» και ο όρος «στη φύση», που περιλαμβάνονται στο άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας για τους οικοτόπους υπό την έννοια ότι οι κατοικημένες περιοχές εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων για την προστασία των προστατευόμενων ζωικών ειδών θα ήταν ασυμβίβαστο όχι μόνον προς το γράμμα και την οικονομία της ως άνω διατάξεως, αλλά και προς τον σκοπό τον οποίο αυτή επιδιώκει.

52 Επομένως, διαπιστώνεται ότι η υποχρέωση αυστηρής προστασίας των προστατευόμενων ζωικών ειδών, σύμφωνα με τα άρθρα 12 επ. της οδηγίας για τους οικοτόπους, ισχύει για κάθε «περιοχή φυσικής κατανομής» των εν λόγω ειδών, ανεξαρτήτως του αν αυτά ευρίσκονται εντός του συνήθους οικοτόπου τους, σε προστατευόμενες ζώνες ή, αντιθέτως, πλησίον κατοικημένων περιοχών.

53 Διαπιστώνεται, εξάλλου, ότι διάφοροι λόγοι παρεκκλίσεως προβλεπόμενοι στο άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας για τους οικοτόπους αναφέρονται ρητώς στις συγκρούσεις που μπορούν προκύψουν αν ένα δείγμα προστατευόμενου ζωικού είδους έρθει σε επαφή –ή ακόμη και σε σύγκρουση– με ανθρώπους ή με ανθρώπινα αγαθά, ιδίως σε περιπτώσεις όπως εκείνες που περιγράφονται στη σκέψη 50 της παρούσας αποφάσεως.

54 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, συναφώς, επί του αν απαγορεύεται κάθε τρόπος εκ προθέσεως σύλληψης δειγμάτων προστατευόμενων ζωικών ειδών όταν δεν υφίσταται καμία παρέκκλιση προβλεφθείσα από την αρμόδια εθνική αρχή δυνάμει της διατάξεως αυτής.

55 Όπως προκύπτει από τη νομολογία που υπενθυμίστηκε στη σκέψη 23 της παρούσας αποφάσεως, εναπόκειται, συναφώς, στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος να θεσπίσει ένα πλήρες νομοθετικό πλαίσιο, το οποίο μπορεί να περιλαμβάνει, σύμφωνα με το άρθρο 16, παράγραφος 1, στοιχεία β′ και γ′, της οδηγίας για τους οικοτόπους, μέτρα προς αποτροπή σημαντικών ζημιών ιδίως στις καλλιέργειες ή σε κτηνοτροφικές μονάδες ή μέτρα προς διασφάλιση της υγείας και της δημόσιας ασφάλειας, ή για άλλους επιτακτικούς λόγους προέχοντος δημοσίου συμφέροντος, περιλαμβανομένων των λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως.

56 Κατά συνέπεια, η σύλληψη και η μεταφορά δείγματος προστατευόμενου ζωικού είδους που καλύπτεται από τις απαγορεύσεις τις οποίες προβλέπει το άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας για τους οικοτόπους δεν μπορούν να δικαιολογούνται παρά μόνον αν αποτελούν αντικείμενο παρεκκλίσεως εκδοθείσας από την αρμόδια εθνική αρχή βάσει του άρθρου 16, παράγραφος 1, στοιχεία β′ και γ′, της οδηγίας αυτής, στηριζόμενης, μεταξύ άλλων, σε λόγο δημόσιας ασφάλειας.

57 Εναπόκειται, συναφώς, στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος να εκδώσει διατάξεις που να παρέχουν, σε περίπτωση ανάγκης, τη δυνατότητα αποτελεσματικής και έγκαιρης εγκρίσεως τέτοιων παρεκκλίσεων.

58 Υπενθυμίζεται, εξάλλου, ότι το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας για τους οικοτόπους, επιπλέον των λόγων παρεκκλίσεως που προαναφέρθηκαν, απαιτεί να μην υφίσταται άλλη ικανοποιητική λύση και η προβλεπόμενη παρέκκλιση να μην παραβλάπτει τη διατήρηση, σε ικανοποιητική κατάσταση διατηρήσεως, των πληθυσμών του οικείου είδους στην περιοχή φυσικής κατανομής τους. Εναπόκειται

στις αρμόδιες εθνικές αρχές να διαπιστώσουν αν συμβαίνει κάτι τέτοιο, λαμβανομένων ιδίως υπόψη των βέλτιστων συναφών επιστημονικών και τεχνικών γνώσεων, καθώς και υπό το πρίσμα των περιστάσεων που αφορούν την εκάστοτε περίπτωση (πρβλ. απόφαση της 10ης Οκτωβρίου 2019, Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola, C-674/17, EU:C:2019:851, σκέψεις 51 και 66).

59 Ως εκ τούτου, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να προσδιορίσει τις περιστάσεις υπό τις οποίες το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης δείγμα προστατευόμενου ζωικού είδους ναρκώθηκε και μεταφέρθηκε στο φυσικό καταφύγιο Libearty του Zărnești και σε ποιο βαθμό η εν λόγω πράξη συνιστά «σύλληψη εκ προθέσεως», κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας για τους οικοτόπους, πραγματοποιηθείσα στο πλαίσιο παρεκκλίσεως προβλεφθείσας τηρουμένων των απαιτήσεων του άρθρου 16 της οδηγίας αυτής. Πρέπει επίσης το ως άνω δικαστήριο να βεβαιωθεί ότι λαμβάνονται υπόψη οι συνέπειες της πράξεως αυτής για την κατάσταση διατηρήσεως του πληθυσμού των λύκων.

60 Κρίσιμο, εξάλλου, στοιχείο, στο πλαίσιο του προσδιορισμού της επιβλητέας κυρώσεως, εν προκειμένω, λόγω παραβάσεως των υποχρεώσεων που απορρέουν από το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α′, και το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας για τους οικοτόπους, είναι η περίσταση, στην οποία αναφέρθηκε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 69 των προτάσεών της, ότι η εθνική νομοθεσία όπως φαίνεται δεν παρείχε τη δυνατότητα προσήκουσας αντίδρασης, σε σύντομο χρονικό διάστημα, στη συμπεριφορά του λύκου περί του οποίου γίνεται λόγος στην κύρια δίκη και ελαχιστοποιήσεως, με τον τρόπο αυτόν, εγκαίρως των ανακυπτόντων κινδύνων. Επίσης δεν προκύπτει ότι το εθνικό νομικό πλαίσιο περιλαμβάνει, συναφώς, ρύθμιση ή κατευθυντήριες γραμμές βασιζόμενες σε επιστημονικές γνώσεις.

61 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, συνάγεται ότι η σύλληψη και η μεταφορά του λύκου στην υπόθεση της κύριας δίκης δεν μπορούν να λογίζονται ως επιτρεπόμενες υπό το πρίσμα του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α′, και του άρθρου 16, παράγραφος 1, της οδηγίας για τους οικοτόπους, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.

62 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο υποβαλλόμενο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η ακόλουθη απάντηση:

– το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας για τους οικοτόπους έχει την έννοια ότι η σύλληψη και η μεταφορά δείγματος προστατευόμενου ζωικού είδους δυνάμει του παραρτήματος IV της οδηγίας αυτής, όπως ο λύκος, στις παρυφές κατοικημένης περιοχής ή εντός μιας τέτοιας περιοχής μπορούν να καλύπτονται από την απαγόρευση την οποία προβλέπει η διάταξη αυτή.

– Το άρθρο 16, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας έχει την έννοια ότι απαγορεύεται κάθε είδος εκ προθέσεως σύλληψης δειγμάτων του εν λόγω ζωικού είδους υπό τις προαναφερόμενες περιστάσεις όταν η αρμόδια εθνική αρχή δεν έχει προβλέψει καμία παρέκκλιση δυνάμει της διατάξεως αυτής.

Επί των δικαστικών εξόδων

63 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ’ αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2013/17/ΕΕ, της 13ης Μαΐου 2013, έχει την έννοια ότι η σύλληψη και η μεταφορά δείγματος προστατευόμενου ζωικού είδους δυνάμει του παραρτήματος IV της οδηγίας αυτής, όπως ο λύκος, στις παρυφές κατοικημένης περιοχής ή εντός μιας τέτοιας περιοχής μπορούν να καλύπτονται από την απαγόρευση την οποία προβλέπει η διάταξη αυτή.

2) Το άρθρο 16, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας έχει την έννοια ότι απαγορεύεται κάθε είδος εκ προθέσεως σύλληψης δειγμάτων του εν λόγω ζωικού είδους υπό τις προαναφερόμενες περιστάσεις όταν η αρμόδια εθνική αρχή δεν έχει προβλέψει καμία παρέκκλιση δυνάμει της διατάξεως αυτής.

(υπογραφές)